

ROMANCININ HİKÂYESİ YAHUT KERİME NADİRİN İTİRAFLARI

Şaban SAĞLIK

*Bugüne kadar hiçbir edebiyat yarışmasına katılmadım.
Bir masa başındaki herhangi bir seçici kurul tarafından hiçbir eserime
ödül verilmedi. Ama, beni kuşaklar boyu okuyan kitlelerin sevgisi ve
ilgisi, o jürilerin okumadığı eserlerime layık görmediği ödüllerden kat
kat değerlidir benim için...*

Kerime Nadir

Roman Sanatının Kaynağı: İtirafklar

İster meşhur ve klasikler arasında isterse mahalli düzeyde tanınmamış ya da genç bir yaşta olsun her yazar iki şey yapar: Biri eser yazmak (ki bu sanatçının olmazsa olmaz şartıdır); diğeri ise eser yazma sebebini, yazma şeklini, neden yazdığını, nasıl yazdığını vs. gibi sorular çerçevesinde poetik tavrını ortaya koymaktır. Bu ikinci tavır âdeta edebiyatta bir “tür” teşkil eder ve adı da genelde “itirafklar”dır. Dünya edebiyatında pek çok büyük yazarın “itirafklar”ı yayınlanmıştır. Mesela Tolstoy’un İtirafkları, Jean Jack Rousseau’nun İtirafkları, Umberto Eco’nun *Genç Bir Romancının İtirafkları* gibi.

Yazarlar itirafklarını içeren yönlerini sadece bir şekilde “itirafklar” başlıklı metinlerde dile getirmezler. Bunun da birçok yolu vardır. Kimi mülakatlarda kimi hatıralarda kimi günlüklerde kimi poetikalarında kimi de deneme ve eleştiri metinlerinde dile getirir. Birçok yazar da kendi yaşamlarını ve kişiliklerini kurgulayıp roman ve öykü kılığında itirafklarını sergilerler. Edebiyat biliminde “otobiyografik romanlar” olarak adlandırılan bu türe, Necip Fazıl’ın *Kafa Kâğıdı*, Nazım Hikmet’in *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı kitaplarını örnek verebiliriz. Bu türün dünya edebiyatındaki en büyük ve ni-

telikli örneği şüphesiz Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde* üst adlı yedi ciltlik roman külliyyatıdır.

Bir anlamda yazarlarının mahremiyetlerini ya da “meslek sıraları”nı yansıtan itiraflar, bir başka tabirle yazarların “kurgulanmamış hikâyeleri”, o yazarların eserlerinin anlaşılması ve yorumlanmasında okuyucuya/eleştirmene büyük katkı sağlar. İtiraf, edebî metinlerin nasıl ortaya çıktığı, onların nasıl okunması gerektiği ya da onlardan nasıl istifade edileceği gibi sorulara cevap teşkil ettiğinden poetik bir nitelik göstermektedirler. Bu yönüyle itiraflar “sanat felsefesi”nin alanına doğrudan girmiş olurlar yani itiraflar bir tür sanat felsefesidirler. Genel anlamda felsefe, hayatımızda hangi boşluğu dolduruyorsa itiraflar da aynı işi sanat alanında yapmaktadırlar.

İtiraf (ifşa ya da deşifre) yaşanan hayatın bir parçası olunca gazete ve roman gibi deşifre etmeyi içeren türler de hayatımıza girmiş oldu. Bu konuda “Roman itiraftan mı doğdu?” tartışmasını hatırlamak bize yeterince fikir verecektir. Ancak burada konumuz bu değil. Sadece şunu vurgulayalım: İtiraf geleneğinin edebiyatın her türünde örneği vardır.

Türk edebiyatında roman-gazete iş birliği, “tefrika” geleneği ya da “popüler roman” denilince akla gelen ilk isim şüphesiz Kerime Nadir'dir. Kerime Nadir de “itiraf” geleneğine eklenir. Ancak o, “anı” kavramını “itiraf” anlamında kullanır. Bu yazıda Kerime Nadir'i itirafları (anıları) bağlamında ele alacağız çünkü Kerime Nadir; âdeta bütün sıralarını, anılarında deşifre etmektedir.

Hayatı, Anıları ve Romanları ile İç İçte Bir Yazar: Kerime Nadir

Tam ismi Kerime Nadir Azrak olan yazar, 1917 İstanbul doğumludur. 1935 yılında Saint Joseph Sörler Okulunu bitirmiştir. 1937'de (yani henüz 20 yaşında iken) başlayan yazarlık hayatı, 1984'te vefatıyla sona ermiştir. Kerime Nadir, 67 yıllık hayatının 47 yılını yazmakla geçirmiştir. Kırka yakın roman yazan Kerime Nadir, yukarıda önemine değindiğimiz yazarların (özellikle romancıların) itiraflarına örnek olacak bir de kitap yazmıştır. “Romancının Dünyası”¹ adını taşıyan bu kitap bizce onun “itirafları”dır. Bu kitabı merkeze alarak ünlü romancıyı bizzat kendi itiraflarından tanımak mümkündür. Bu kitabında Kerime Nadir neler yazmıştır? En başta anılarını neden yazdığını; romancılığa nasıl başladığını; kimleri okuduğunu; kimlerle, hangi ünlü isimlerle tanıştığını; okuyucularla ilişkisini ve en önemlisi medya dünyası-

1 Kerime Nadir, *Romancının Dünyası*, İnkılap ve Aka Kitabevi, İst. 1981. (Metin içindeki sayfa numaraları bu baskıya aittir.)

nı (devrin gazete ve sinema âlemini) vs. uzun uzun anlatmıştır. Şimdi bu kitabından hareketle “tipik bir popüler roman yazarı” olan Kerime Nadir’i yakından tanıyalım.

Kerime Nadir Anılarını Neden Yazdı / İtiraflarının Önemi

Kerime Nadir, kitabının pek çok yerinde anılarını neden yazdığını açıklar. Mesela Giriş’te, “Anılar yavaş yavaş belleğimden silinmeden kafamın içinde taşıdığım şu dünyayı ak kağıtlara dökmem gerek.” (s. 5) diyerek söze başlar. Daha sonra şöyle devam eder: “Kırk yılı aşan yazarlık yaşamımın anılarını aktarmaya çalışacağım. Bu isteğe kapılışımdaki neden anılarımı yazmak değil, eserlerimle yaşadığım dünyayı bütün gerçekleriyle okurumun gözü önüne sermektir” (s. 5). Kerime Nadir anılarını sadece bu kitapta yazmamıştır. “1953-1954 yıllarında Yirminci Asır dergisinde yayınlanan ‘Okuyucularına Mektuplar’ başlıklı bir seri yazımda, yazı hayatımdan bazı anılara yer vermiştim.” (s. 5)

Anılardan öğrendiğimize göre birçok yazar, kendi yaşadıklarını yazdığı romanlara serpiştirmektedir. Kerime Nadir bunu doğru bulmaz: “Bir romancı çağına tanık olabilecek anılarını yazarken, yarattığı kahramanların ardına saklanmak gereğini duymamalı” (s. 6). Yazar, yaşadığı her şeyi açık olarak ve gerçek yönü ile (kurguyla kapatma yolunu seçmeden) anlatma niyetindedir. “Bu anıları aktarmamda ana ilke, yazı hayatımda yer alan her olguyu eksiksiz ve hatasız bir biçimde anlatmak olduğundan...” (s. 126) şeklinde amacını açıkça itiraf eden yazar, “... yazarlık yolunda yaşadığım gerçekleri olduğu gibi yansıtmak amacıyla bu kitabı yazmaktayım.” (s. 335) diye sözlerini sürdürür. Kitabının bir yerinde de Kerime Nadir *Romancının Dünyası* adını verdiği kitabı için şunu söyler: “ROMANCININ DÜNYASI’ni gerçek imajlarıyla sergileyebilmek için, yazarlık merdivenimin basamakları olan kitaplarımı bütün özellikleriyle ve serüvenleriyle tanıtmaya çalıştım.” (s. 378)

Kerime Nadir’e göre bu tür kitapların yani itirafların en belirgin vasfı, yazarların kitaplarının arkasında kalan “kurgusuz hikâyeler”dir ve *Romancının Dünyası*’nı, yani itirafları, yazılan romanlar teşkil eder. Bu yüzden o, itiraflarında bütün romanlarının yazılış hikâyesini anlatır (s. 23). Bir yerde de şunu söyler: “Edebiyat dünyamızda kırk yıllık bir dönemin gerçek bir tablosu olarak küçümsenmez bir değer taşıyacağından kuşku duymadığım bu kitap...” (s. 6) Yazar, kitabı hakkındaki en açık cümleyi ise şöyle kurar: “Kırk yılın kırk basamağı olan bu kitap dizisi, bir romancı olarak geçtiğim yoldur.” (s. 377)

Kerime Nadir, bütün yazarlık serüvenin işte bu kitapla anlatmaya çalışır. Dolayısıyla bu kitap, bir yazar olarak Kerime Nadir'in kurgulanmamış hikâyelerini oluşturur.

Anılarına Yansıyan Yazarlık Serüveni

Kerime Nadir'in anılarından, yazarlığa ilk olarak nasıl başladığını öğreniyoruz. Kitaptan takip edelim: “Yıl 1937... ‘Servet-i Fünun-Uyanış’ dergisinden bir çağrı alıyorum” (s. 7). Yazar bu davete icabet edip dergiyi ziyaret eder. Ziyarete gördüğü kişiler: “Anımsadığıma göre Halit Fahri Ozansoy, Baki Süha Edipoğlu, Ali Kemal Meram, İbrahim Hoyi, Neriman Hikmet, Muazzez Kaptanoğlu ve Gavsi Halit Ozansoy...” (s. 7) Kerime Nadir işte bu ziyaretle yazarlık dünyasına adım atar.

Kerime Nadir kitabında, bu ziyaret öncesinde, çocukluğunda yazarlığı bağlamında neler yaşadığını da anlatır yani kitapta, onun çocukluğundaki yazarlık anıları da yer alır: “Çocukluğumda yaz aylarını genellikle teyzelerimin Beylerbeyinde, Çamlıca yolundaki köşklerinde geçirirdik. (...) Haminmemiz vardı. Ufak tefek, tonton bir ihtiyarcık. Arada sırada bize –hatırlayabildiği kadarıyla- masallar anlatırdı. (...) Masallar beni öyle sarardı ki, bütün oyunlar tamamen anlamsız kalırdı masal dinlerken duyduğum zevkin yanında. (...) Giderek kendim masallar uydurmağa başladım. (...) Okumayı çok seven, elinden hiç kitap düşmeyen annem bendeki bu merakın farkında idi.” (s. 9)

Kerime Nadir, kendisindeki bu masal tutkusu ile annesinden gördüğü kitap okuma zevkini birleştirir ve okumaya yönelir. Hatta annesi ona öyküler okumasını öğütler. Ancak çocuk olduğu için kendisinin bir kitaplığı yoktur: “Evimize giren tek gazete Cumhuriyet idi. Babama başvurduğum. Bana kitaplığında bulunan romanlardan beğendiğimi seçip okumamı söyledi” (s. 10). Yazar, babasının kitaplığından ilk olarak Jules Verne'in seyahat romanlarını seçer ve okumaya başlar: “Beni roman okuma tutkusuna iten, babamın kitaplığındaki bu ‘Seyahatnameler’ olmuştur” (s. 10). Ancak çocuk yaşta Kerime Nadir, okuduğu kitaplarda anlamadığı kelimelerle karşılaşır. Durumu annesine açar. Annesi de kızına ‘Lugat-i Naci’ adında bir sözlük hediye eder: “Bak Kerime, dedi; okuduğun kitaplarda anlamını bilmediğin sözcükleri bundan böyle bu sözlükte bulacaksın.” (s. 11)

Kerime Nadir, çocukluğunda yazar kimliğini etkileyen dayısından da söz eder. Aynı zamanda şair olan dayısını genç yaşta verem hastalığından kaybettiğini de belirten yazar, bir gün kitap okurken onun kendisine söylediği şu sözü anar: “Kızım, demişti, her şeyden önce okuduğun kitabın yazarının

kim olduğunu öğrenmelisin. Buna her zaman dikkat et. Ben bugüne kadar bu öğüdü sıkı sıkıya tuttum.” (s. 12)

Öğrencilik yıllarında da yazarlık anıları sayılabilecek olaylar yaşayan Kerime Nadir, İstanbul Bebek'te bulunan Saint Joseph Okulunda okur. Bu okulda görev yapan yabancı sörler, oldukça katı ve disiplinli kişilerdir. Kerime Nadir, bu katılık ve disiplinin kendi okumalarını etkilemediğini söyler (s. 14). Yazar, okuduğu bu okulda özellikle birinden söz eder. Bu kişi o okuldaki öğretmenlerden biri olan Sör Anne Marie'dir: *“bendeki yazı yeteneğini ilk keşfedenlerden biridir Sör Anne Marie...”* (s. 375)

Yine öğrencilik yıllarında Kerime Nadir, o yıllarda gazetelerde yaygın olan “roman tefrikalarını” okumaya da başlar. Ancak okuduğu bu tefrika romanlar onu tatmin etmez: *“Bu romanların bence birçok eksik yanı oluyordu. Onları kafamın içinde başka başka biçimlerde, ek pasajlarla geliştiriyordum”* (s. 14). Öğrencilik hayatı bu şekilde devam ederken Kerime Nadir, hep eksik bulunduğu bu romanlar üzerine de düşünür. Aklına *“neden ben de öykü-roman yazmıyorum ki”* sorusu gelir (s. 14). Bu arada okuduğu *Çalığışu* romanını da çok beğenir ve onda herhangi bir eksiklik görmez.

Kerime Nadir bu arada “Yabancı” adlı bir öykü yazar. Bu öykü onun yazdığı ilk edebî metindir. Bu öykü hiçbir yerde de yayınlanmamıştır. Daha sonra buna “Dağ Adamı” ve “Yeşil Işıklar” adlı denemeler de eklenir (s. 15).

Böylece yazarlığa adım atan Kerime Nadir, artık yazmaya başlamıştır ama bu tercihi başta annesi olmak üzere destek görmemiş, tam aksine bir tür engellerle karşılaşmıştır. Başka bir ifadeyle büyükleri ona yazmayı yasaklamışlardır (s. 19). Ancak o, buna rağmen yazmaya devam eder: *“Birçok öykü ve beş roman (Yeşil Işıklar, Kalp Yarası, Solmuş Çiçekler, Gönül Hırsız ve Hıçkırık) çalışma masamın üzerinde müsvedde halinde duruyordu.”* (s. 19)

Hem kız olması hem de derslerini aksatma endişesi yarattığı için roman yazması ailesinde tepkiyle karşılanan Kerime Nadir, bu itirafıyla “ülkemizde neden yazar yetişmiyor” sorusuna da dolaylı cevap vermiş olur. Ancak o, ailesinin bu muhalefetine rağmen yazmaya devam eder.

Roman Yazmaya Başlaması

Ailesi tarafından yazması sakıncalı görülmesine rağmen yazmaya başlayan Kerime Nadir, romancı olma gerekçesini de şöyle açıklar: *“Ve sonunda denedim. “Yabancı” adlı küçük bir öykü yazdım. Bu arada birkaç şiir denemesi de yaptım. Ama ben şair olamazdım. Çünkü içimde böylesine kopan fırtına-*

ları küçücük dizelere sığdırabilmek, kelebek kâdında seyahat etmek gibi bir şeydi.” (s. 15)

Hiçbir romancı iyi bir okuyucu olmadan iyi bir romancı olamaz yani her romancı öncelikle çok iyi bir kitap okurudur. (Bunu kitap okuru olmalıdır, şeklinde de ifade edebiliriz.) Kerime Nadir de iyi bir kitap okuyucusudur. Dolayısıyla onun gençliğinde okuduğu kitaplar da kendi roman tarzının öncüsü olan popüler romancılardır. “Romanlarını büyük bir zevkle okuduğum ve çok sevdiğim bir yazarı Burhan Cahit Morkaya.” (s. 17) diyen Kerime Nadir bu yazarın hiçbir kitabının piyasada olmamasından da üzüntü duyar.

Kerime Nadir'in okuduğu başka yazarlar da vardır: “Saint Joseph'i bitirdiğim yıl, Halit Ziya Uşaklıgil, Halide Edip Adivar, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Peyami Safa ve Ömer Seyfettin gibi büyük Türk kalemlerinin yapıtları yanında, Burhan Cahit'i, Güzide Sabri'yi, Ethem İzzet Benice'yi, Esat Mahmut Karakurt'u da okuyordum” (s. 18). Bu sıralarda Kerime Nadir, Cahit Uçuk ve Mükerrrem Kamil Su gibi kadın romancıların eserleriyle de tanışır ve onları kendi tarzına daha yakın bulur (s. 18).

Bir yandan okumak bir yandan da yazmak suretiyle edebiyat dünyasına adım atmış olan Kerime Nadir, sonunda basılan ilk romanının da heyecanını yaşar yani Kerime Nadir, anılarında, basılan ilk romanı hakkında da bilgi verir. Yazar, tefrika edilmek üzere bu romanı ilk olarak *Akşam* gazetesine vermiştir. Ancak *Akşam* gazetesi bu romanı yayınlamaz: “*Akşam* gazetesinin iade ettiği ‘Solmuş Çiçekler’imi büyük bir içtenlikle UYANIŞ'a verdim. Roman o hafta başlayan reklamlarla hemen yayına kondu. Böylece ben de ilk basılan romanımın gönülden alkışını tuttum.” (s. 26)

Kerime Nadir, tipik bir popüler roman yazarıdır. Dolayısıyla onun şahsında bu tarzı benimseyen bütün romancıları tanımak mümkündür.

Kerime Nadir'in Şahsında Popüler Roman Yazarları

Kerime Nadir'in tecrübesinden anlıyoruz ki popüler roman yazarları, kendi hayat serüvenlerinden çokça faydalanıyorlar yani popüler romanlarda, romancı ile yazdığı romanlar arasında pek çok ilişki vardır. Kerime Nadir'i dinleyelim: “Bir romancı, kaleminin yarattığı kahramanların ardına saklanmalıdır her zaman... Ne kadar iyi saklanabilirse, o kadar rahat hareket edebilir çünkü. Doğrudan doğruya okurun karşısına çıkan yazar, her bakımdan korunmasız ve zayıf kalır. Ama şimdi böyle düşünmüyorum. Bir romancı çağına tanık olabilecek anılarını yazarken, yarattığı kahramanların ardına saklanmak gereğini duymamalı, okurun karşısına doğrudan doğruya çıkmalı,

rahat hareket etmeli, yazarlık namusuna sahip olmanın verdiği güvence ile de kendini zayıf ve korumasız hissetmemelidir.” (s. 5-6)

Şunu açıkça belirtelim ki Kerime Nadir’in anıları, hemen her satırında popüler roman yazarları hakkında ayrıntılı itiraflar ve bilgiler içeriyor. “*Kalemiyle yaşamak zorunda olan bir insanın bugünün yaşam koşulları içinde, çerden çöpten de olsa, birtakım desteklere ihtiyacı var. Bu bir mazeret sayılmazsa da bir gerçek.” (s. 25)* diyen yazar, yazdıklarından kazandığı ilk paradan da söz eder. O dönemde yayın hayatını sürdüren *Resimli Ay* ve *Yarımay* dergilerinin sahibi Mecdi Bey’le tanışan Kerime Nadir, ilk defa *Yarımay* dergisinde yayınlanan “*Dağ Adamı*” adlı öyküsünden para kazanır: “*Yazılarımdan ilk kazandığım para, ‘Dağ Adamı’ öyküm için Mecdi bey’in ödediği bu “bir lira” olmuştur. Sonraları yüzbinler kazandım romanlarımdan.” (s. 27)*

Popüler roman yazarları, okuyucularıyla sıkı fıkı diyebileceğimiz bir ilişki içindedirler. Kerime Nadir, kendisi gibi olan popüler romancıların her zaman okuyucularından mektuplar aldığını söyler (s. 33). Yazar, okuyucuların kendisine gönderdiği mektuplar hakkında şunu itiraf eder: “*Kadın, erkek, genç, yaşlı binlerce okuyucu bana izlenimlerini yazdı. Bu yazılar arasında öyle ilginç, o derece coşkun, hatta şaşırtıcı olanları vardı ki, bunlar bana yıllarca heyecan kaynağı oldular” (s. 34).* Hatta bu mektuplar içinde yazara evlenme teklif edenler de vardır (s. 34). Kerime Nadir okuyucularından aldığı mektuplar konusunda şunu da söyler: “*Baştan beri her meslekten, her sınıftan okuyucu yazmıştır bana. İçlerinde subaylar, öğretmenler, hakimler, mühendisler, doktorlar, hatta profesörler vardır. Bunları övünmek için değil, yazılarımın ortaokuldan sonra okunmadığını iddia eden bazı kişilerin bilgisizliğini gidermek için yazıyorum.” (s. 119)*

Popüler roman yazarları, genellikle roman kahramanlarına benzer bir hayat sürerler. Hatta bu romanların değişmez mekânlarından biri olarak “köşk”ler söz konusudur. Kerime Nadir de zaman zaman köşklere yaşamıştır: “*1938 yazını yine teyzemlerin Beylerbeyinde, Çamlıca yolu üzerindeki köşklerinde geçiriyorduk. (...) Çocukluğumun ve ilk gençliğimin büyük bir bölümü bu köşklere geçmiştir.” (s. 65)*

Kerime Nadir, yazdığı romanlarda hangi meslek grubunu konu olarak işlemişse o meslek grubunun iltifatlarına da maruz kalmıştır. Mesela ormanları konu alan *Kahkaha* adlı roman yayımlandıktan sonra Orman Genel Müdürlüğü, Kerime Nadir için bir gezi düzenler. Bu gezide de ünlü yazara, romanı yazarken destek aldığı orman mühendisi eşlik edecektir (s. 103).

Kerime Nadir, anılarında bizzat “kalemiyle geçinen yazar” tabirini kullanır. Dolayısıyla kendisi de romanlarından kazandığı para ile geçinir: “*Babamın ölümünden beri geçim yükünün büyük bir kısmı da sırtıma binmişti. Ve hayatını yalnızca kalemiyle kazanan bir insandım*” (s. 117). Kerime Nadir romanlarından kazandığı para konusunda şunu da itiraf eder: “*Cumhuriyet'in 'Son Hıçkırık'a ödediği para, o zamana kadar Babıalide hiçbir roman yazarıma ödenmemiştir.*” (s. 168)

Kerime Nadir anılarında, bir popüler romancının nasıl biri olduğunu da izah etmektedir: “*Bir romancı için, çevresiyle ilişkisini kesip roman kahramanlarıyla baş başa kalmak en büyük bir zevktir. (...) Kaleminizin yarattığı tipler giderek iradenize egemen olurlar ve bunlar isterseniz de istemeseniz de kendi karakterlerini dilediklerince oluştururlar. Sonunda, (aslında hepsi 'siz' olduğundan) bir değil, bin bir kişiliğin sahibi olur çıkarsınız.*” (s. 371)

Popüler roman yazarları, gerek konuşurken gerek yazarken, romanlarındaki üslupları sürdürürler. Kerime Nadir de böyledir. Özellikle hatıralarında bahsettiği kişileri tanıtırken sanki gerçek bir kişiyi değil de bir roman kahramanını tanıtıyormuş izlenimi uyandırır.

Popüler roman yazarlarının bir romanı nasıl yazdıkları, konularını nasıl seçtikleri (buldukları) gibi sorular da önemlidir. “*Konu sıkıntısı çektiğimi hiç hatırlamam.*” (s. 104) diyen Kerime Nadir, anılarında “romanlarını nasıl yazdığı” sorusuna cevap teşkil eden itiraflar da yapar. Yazar, Ruslara karşı savaşan ve esir düşen, daha sonra kurtulup Türkiye'ye gelen uzak akrabası bir subaydan söz eder. Bu subay yazara “esaret anıları”nı anlatır. Kerime Nadir bu anılardan bir roman yazmak istediğini de söyler. Bu roman *Günah Bende mi* adını taşır (s. 36-37). Kerime Nadir, yine uzak akrabalarından biri olarak andığı Vecib Çelebioğlu adlı kişinin kendisine önerdiği Alphonse Daudet'in *Değirmenimden Mektuplar* adlı hikâye kitabını okur ve çok etkilenir. O hikâyelerden biri olan “Yıldızlar”dan da çok etkilenir. Kerime Nadir meşhur romanı olan *Samanyolu*'nu bu etki ile yazdığını söyler (s. 66). Kerime Nadir, orman konusunu ele alan *Kahkaha* adlı romanını yazarken de bir yakınının orman mühendisi olan oğlundan destek alır (s. 102). Yazar, çocukluk hatırasından da roman çıkarır. Kerime Nadir çocukluğunda aç karnına yediği bir incirden sonra rahatsızlanır, çok zor saatler geçirir ve bu anısını hiç unutmaz. Yazar 1959'da yazdığı *Aşk Bekliyor* romanını işte bu hatırasından ilham alarak yazdığını söyler (s. 189). Yazar, *Seven Ne Yapmaz* adlı romanını da o yıllarda okuduğu macera türü çeviri romanların etkisiyle yazdığını itiraf eder (s. 35).

Kerime Nadir yaptığı bir uçak yolculuğunda pilotların iltifatına maruz kalır. Pilotlardan biri, “orman” konulu romanını (*Ormandan Yapraklar* romanı) okuduğunu belirttiikten sonra yazara şunu söyler: “Bugüne kadar ülkemizde havacılığımıza dair bu nitelikte bir kitap yazılmamıştır. Bunu sizden bekliyoruz” (s. 109). Ancak Kerime Nadir “havacı kardeşlerime verdiğim bu sözü tutamamış olduğum için hala büyük bir üzgünlük duyuyorum.” (s. 110) diyerek âdeta kendisine sipariş edilen romanı yazmadığını söyler. Ancak bu durum, popüler roman yazarlarının “ısmarlama roman” yazdıkları gerçeğini değiştirmez. Hatta Kerime Nadir hatıralarının bir yerinde “ısmarlama roman” yazdığını da itiraf eder. Romancı ve gazeteci Hıfzı Topuz, Kerime Nadir’i arayarak kendisinden bir tefrika roman talebinde bulunur. Yazar bu talep karşısında şunu söyler: “*ısmarlama roman yazmamaya artık kesinlikle kararlıydım. Bu nedenle elimde yazılmış hazır roman bulunmadığını söyleyerek, Hıfzı Bey’in isteğini olumsuz karşıladım.*” (s. 179)

Kerime Nadir, nasıl roman yazdığı konusunda daha değişik açıklamalar da yapar. Bunlardan biri de yazarın hasta yatağında yatarken yazacağı romanı düşünmesidir: “*Ateş içinde yatarken bir büyük romanın konusu sahne sahne, motif motif hayalimin aynasında şaşılacak bir durulukla canlanıvermişti. Gözlerim yarı kapalı olduğu halde, bir sinema perdesinde seyrediyormuşçasına, olaylar dizi dizi muhayyilemde geçit resmi yapmaya başladı.*” (s. 117)

Popüler roman yazarlarının bir önemli özelliği de “hızlı yazmaları”dır. “*Gerçekten, biten bir romanın ardından, genellikle kısa bir aralıktan sonra bir yenisine başlarım.*” (s. 169) diyen Kerime Nadir, “*O kadar hızlı yazıyordum ki romanı, kalem âdeta kendi kendine yürüyordu kağıtlar üzerinde.*” (s. 236) sözüyle de çok roman yazmasının sırrını deşifre etmiş olur.

Edebî-estetik değer taşıyan bir romanın hızlı yazılması ya da çalاکalem yazılması düşünülemez. Yazılsa bile romanın yazarı onu tekrar tekrar gözden geçirir, düzeltir, romana son şeklini verene kadar bayağı bir zaman geçer. Popüler romanlarda böyle bir süreçten bahsetmek zordur. Kerime Nadir, popüler roman yazarlarının bu tavrını bir eksiklik olarak görmez. Tam tersine edebî-estetik değeri yüksek romanlara olumsuz bakar. Mesela Kerime Nadir, gazetede tefrika edilen Refik Halit imzalı bir romanın pek tutmadığını söyledikten sonra şu yorumu yapar: “*Refik Halit Karay’ın gazetede çıkan romanını ben de okuyordum. ‘Bizim Hayatımız’ güzel bir eserd, ama, sürükleyici niteliği olmayan bir tahlil romanıydı. Bu yüzden tutmamış olması doğaldı.*” (s. 113)

Kerime Nadir, edebî-estetik değeri yüksek romanlar için “gerçekçi roman” tabirini kullanır ve her fırsatta bu tür romanları eleştirir: “...birtakım gerçekçi roman yazarı geçinenler, genellikle işin kolayına kaçanlardır. Yaratma yeteneğinden yoksun olduklarından bu kişiler, hayattaki olguların çıkartmacılığını yaparlar yalnızca. Yapıtlarına hareket veremezler. Üslupları ise sıfırdır çoğu kez. Oysa bir yazıyı okutan üslubudur. Çok iyi bilinir: Önemli olan anlatılardan çok anlatıştır. (...) Çetrefil bir Türkçe, çarpık bir dille yapılan edebiyat, çoğu kez edepten yoksun bir edebiyat... Kabalığın, sapıklığın, sadistliğin, vahşetin edebiyatı.. En azından anlaşılmazlığın, çirkinliğin, iğrençliğin edebiyatı.” (s. 296)²

Alpay Doğan Yıldız, içinde Kerime Nadir'in de yer aldığı popüler roman yazarlarının toplumsal gerçekliği yansıtmaları konusunda eleştirel bir yaklaşım sergiler. Yıldız'a göre bu romancılar, genellikle İstanbul (kent) merkezli romanlar yazarlar. Dolayısıyla popüler romalarda Türk halkının tamamı (özellikle Anadolu) pek temsil edilmez. Romanlarda Anadolu'nun adı geçer. Ancak bir roman mekânı olarak değil, sadece “çocukluğun geçtiği” ya da ziyaret edilen saf köylülerin yaşadığı yerler olarak Anadolu adı anılır.³ Dolayısıyla popüler romanlarda Anadolu ve köy, romantik bir dekor unsurudur.

Asıl amacının edebî-estetik tarzda hakiki edebiyat yapmak olmadığını ima eden Kerime Nadir, neden yazdığı konusunda şu itirafı yapmaktan da geri durmaz: “Hayatımı kalemimle kazanmak zorunda olduğum kadar, yazmadan duramadığım için yazıyordum” (s. 317). Kerime Nadir'in bu itirafı esasında bütün popüler roman yazarları için geçerlidir.

Kerime Nadir'den hareketle genel anlamda popüler roman yazarlarını tanıttıktan sonra şimdi de yine Kerime Nadir'in anılarından hareketle “popüler romanlar”ı tanıtalım.

Kerime Nadir'in Romanları Bağlamında Popüler Romanlar

Popüler romanlar için şöyle genel bir tanım yapabiliriz: “Yazarı açısından estetik bir gaye güdülmeksizin kaleme alınan; yazılıp yayınlanmasında başta ticari kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunan; okurun fikrinden çok duygu ve heyecanlarını harekete geçirmeyi hedefleyen; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp, rahat çözümlenen; okurda belirli bir seviye aramayan;

2 Kerime Nadir, edebî-estetik tarzda kaleme alınan romanları “gerçekliğe bağlı” olarak nitelendirir ve bu tarz romanların pek fazla “yaratıcılık” (sanatkâr hassasiyeti, çabası) taşımadığı görüşünü sıkça tekrarlar ki bu yaklaşım, bizce “ironik” bir tutumdur. Oysa gerçek tam bunun tersi gibidir. (bk. Şaban Sağlık, *Popüler Roman / Estetik Roman*, Akçağ Yay., Ank. 2010.)

3 Alpay Doğan Yıldız, *Popüler Türk Romanları*, Dergah Yay., İst. 2009, s. 197.

*klişeleşmiş, basmakalıp bir yapı arz eden; birçoğu filme alınarak -okur dışında- sinema ve televizyonda da çok sayıda izleyiciye ulaşan vs. nitelikte romanlar. Bunlar gibi, daha pek çok belirleyici vasfı bulunan bu tür romanlar, 'Popüler Roman' olarak adlandırılır.*⁴

Yaptığımız bu tanım, popüler nitelikli bütün romanlar için geçerlidir. Bilindiği üzere bu tarz romanlar, ilk önce gazetelerde günlük olarak “bölüm bölüm” yayınlanır. Buna da gazetecilik terminolojisinde “tefrika” denilir. Gazetelerde ilk önce tefrika edilen bu romanlar, herhangi bir yayınevinde daha sonraları kitap olarak basılır.

Kerime Nadir'in bütün romanları da ilk önce tefrika edilmiş, daha sonra da kitaplaşmıştır. Roman, tefrika edilmeden önce, hangi gazetede tefrika edilecekse o gazetede büyük bir reklam metni yayınlanmaktadır. Bu manada Kerime Nadir'in *Hıçkırık* romanının *Tan* gazetesindeki reklamı şöyledir: “Yeni edebi tefrikamızı: HİÇKIRIK. TAN size iki üç gün sonra yeni bir edebi roman sunacaktır. Bunu kim yazdı? Adını henüz bilmediğiniz ve belki de hiç işitmediğiniz bir genç, cömert hayalinde yarattığı kahramanlara bu romanı yaşatmıştır. Fakat bu yeni yazar iki üç gün sonra vereceğimiz ilk romanıyla meşhurlar arasına katılacaktır. Çünkü bu eser hakiki hayatı öyle cazip bir üslupla yaşatmıştır ki, sizi mutlaka saracaktır.” (s. 29)

Kerime Nadir, tefrika edilen romanlarda, gazete sahiplerinin romandan bazı bölümleri çıkardığını da söyler (s. 30). Bu da roman metninin yazarın tasarrufu dışında esnek olduğu sorununu doğurur. Oysa edebî eserlere yazarı dışında hiç kimse müdahale edemez. Metin, yazarının elinden nasıl çıktıysa öyle kalmalıdır. Yalnızca yazarın ilave etme ya da çıkarma yetkisi vardır. “Metin sabitesi” olarak adlandırdığımız bu sorun, popüler romanlarda hep var olmuştur. Kerime Nadir bu sorunu anılarında şöyle örnekler: “...beş yüz sayfalık *Hıçkırık*'ımın hemen üçte biri atılmış oluyordu.” (s. 31)⁵

Popüler romanlar gazetelerde tefrika olarak yayımlandıklarında, o gazetelerin satışlarını da artırmaktadır (s. 68). Bu da bu romanların genellikle “ticari kaygıyla” üretildiğini teyit eder.

Arka planında ne olursa olsun, popüler romanlar halk tarafından büyük bir ilgiyle karşılanır. Kerime Nadir, popüler romanların halk tarafından neden ilgiyle karşılandığını şöyle anlatır: “*Bu iddiasız eserciklerin nesi vardı böylesine okuyucuyu çeken? Benim anladığıma göre, çok sade ve içtenlikle ya-*

4 Şaban Sağlık, *Popüler Roman / Estetik Roman*, Akçağ Yay., Ank. 2010, s. 120.

5 İşin tuhafı bu çıkarmayı yapan kişi de o yıllarda *Tan* gazetesinde çalışan Nazım Hikmet'tir (s. 31).

zılmış olmaları, konuların ince bir romantizmin renklerini taşıması ve üslubun akıcılığı...” (s. 68)

Hem halk tarafından ilgiyle karşılanması hem de gazetelerin tirajlarını yükseltmesi, bu tür romanları sosyolojik manada “fenomen” hâline getirir. Kerime Nadir de bunun farkındadır. O, bundan yola çıkarak kendince “roman tanımlamaları” yapar: “Roman demek, günlük yaşamın bir kopyası demek değildir. Roman tam tersine günlük yaşamın dışında bize mesaj getiren bir vasıta. Ona olan ihtiyacımızın nedeni de, içinde yaşadığımız gerçeklere sihirli bir ayna tutmasından, onları bize daha çekici, daha başka, daha ilginç bir biçimde yansıtmasındandır.” (s. 69)

Kerime Nadir, kendi roman tarzının da yani popüler romanların pek çok şeyin “aracı” (para kazanma, ün salma, gazetenin tirajını artırma vs.) olduğu gerçeğini unutup şu açıklamayı da yapar: “Sanatı bir takım amaçlara alet eden ve ölçüye, biçime önem veren kişi gerçek bir sanatçı olamaz bence. O kişi bir özentî, bir zorlama içindedir. Sanat zorlanmaz; o kendi kendine doğar” (s. 104). Yazar, kendi sanat anlayışı hakkında şu açıklamayı da yapar: “Büyük düşünür ve eleştirmen Charles du Bos’un ‘Edebiyat iki ruh arasında bir rastlantı noktasıdır’ teorisine en samimi bir inançla katıldığımı açıklarken, iddialı bir yazar olmayışımın nedenini de ortaya koymuş olduğumu sanıyorum. Yazılarımın her zaman sevilerek okunmasının sırrı budur belki de” (s. 104-105). Kerime Nadir kendi roman anlayışını anlatmaya şöyle devam eder: “Benim roman anlayışım, katı bir gerçekçiliğe sadık kalmak değildir. Roman sanatı, hayatın güzelliklerini görebilmek; en çirkin ve tatsız olguları bile, okuyucuyu yorup sıkmadan, ilginç bir biçimde sunmaktır. Nitekim roman türleri içinde en çok okunanı, genellikle, yazarın muhayyilesinden süzülüp romanlaşan gerçekler zincirini içerenlerdir.” (s. 122)

Kerime Nadir, bu arada “popüler roman yazarları” hakkında da açıklama yapar: “Romancı, elması yontan kuyumcu gibi, hayat malzemesini üslubunun ustalığı ile her türlü çirkinlikten arıtarak bundan bir pırlanta yapmaya çalışan kişidir. O malzemeyi olduğu gibi ortaya koyan yazar, okurun sevgisini kazanamaz. Sözüün kıyası, romancı okurunun nabzını elinde tutmasını bilmelidir” (s. 122). “Romancı bir kez daha tekrarlayalım, Tanrı bağıışı olan ilham yoluyla hareket eden yazardır. Doğuştan ona özel bir yetenek verilmiştir. Gerçeklere yüzde yüz sadık kalan yazar, kendinden verecek hiçbir şeyi olmayan kişidir. Olayları olduğu gibi anlatmak bir çeşit tekerrür olacağından, bu adam istese de kalemi üstüne egemenlik kuramaz.” (s. 235)

Kerime Nadir, İtalyan yazar Pitigrilli'yi çok sever ve önemser. Hatta kendisinin bu yazarın sanat görüşünü aynen kabul ettiğini söyler. Öyle ki anılarına bu yazarın bir yazısından uzunca bir bölümü alıntılar (s. 240-246).

Kerime Nadir, popüler romanların medyatik (popüler) tarafının sadece gazeteler olmadığını şöyle açıklar: “*Aşk Rüyası yılın en güzel telif romanı olarak göklere çıkarılıyordu. Afişler ve el ilanları bile bastırılmıştı. Bu küçükük eser için koparılan bu kıyamet beni korkutmuştu doğrusu.*” (s. 113)

Sadece gazeteler değil, el ve duvar ilanları yanında popüler romanları halk nezdinde “popüler” kılan unsurlardan biri de sinemadır yani popüler romanlar ile sinema arasında çok yakın bir ilişki vardır. Hatta daha da ileri gidip şunu iddia edebiliriz: Türk sinemasını (Yeşilçam'ı) Türkiye'deki popüler romanlar olmadan anlamak ve yorumlamak mümkün değildir.

Popüler romanların hemen hemen hepsi filme alınmıştır. Özellikle Türkiye'de Yeşilçam sinemasının gelişim sürecini, popüler romanlardan ayrı düşünmek mümkün değildir. Kerime Nadir'in de neredeyse bütün romanları filme alınmıştır.⁶ Hatta bazıları birkaç kez sinemaya aktarılmıştır. Ayrıca pek çok romanını senaryoya dönüştüren de bizzat kendisidir. Yazarın filme alınan ilk romanı ise *Seven Ne Yapmaz* adını taşır (1946). Ayrıca belirtelim ki Kerime Nadir sinemaya çok da düşkündür: “*Açıkçası, roman yazmaya başlamadan önce senaryo denemeleri yaptığımı hiç kimse bilmez.*” (s. 100)

Kerime Nadir, filme alınan romanlar ve bu romanların filmlerinin en az romanlar kadar ilgi görmesinin sebebini şöyle açıklar: “*İş yapan filmler, halkın beğenisini kazanan filmler olduğundan, katı sanat anlayışına bağlı; daha açık bir deyimle, gerçekçilik dışında sanat tanımayan bir takım eleştirmenlerin horgörüsüne uğramaktadır. Onların göklere uçtuğu sanat yapıtlarında biz de neler görmekteyiz! Zevki horgörülen halk ise, onları hiç görmek istememektedir.*” (s. 264)

Kerime Nadir, yazdığı romanların Türk sinemasına nasıl bir katkı yaptığını bizzat dile getirir: “*Benim sevgili romancılarım! Türk sineması en büyük çalımını sizin afişlerdeki adlarınızla yaptı ve bir dönemin en görkemli gişe rekorlarını sizin sayenizde kırdı.*” (s. 300)

Popüler romanların gazete ile ilişkisine yukarıda da değinmiştik. “Tefrika” kavramını merkeze aldığımızda, popüler romanların gazetesiz, gazetelerin de tefrikasız yaşayamayacağını görürüz yani bu iki sektör, karşılıklı birbi-

6 Kerime Nadir'in filme alınan romanları için bk. Alpay Doğan Yıldız, *Popüler Türk Romanları*, Dergah Yay., İst. 2009, s. 119-121.

rine muhtaçtır. Kerime Nadir bunu şöyle dile getirir: “O zamanlar gazeteler bugünkü gibi reklamla değil, romanla tiraj tutturuyordu.” (s. 113)

Kerime Nadir, roman-gazete ilişkisinde, “tefrika” dışında “fotoroman”lardan da söz eder yani bazı popüler romanlar tefrika, filme alınma (sinema) dışında fotoroman olarak da okuyucuların karşısına çıkmaktadır. Kerime Nadir, *Suya Düşen Hayal* adlı romanının aynı zamanda fotoroman olarak da yayımlanmasından ve bunun büyük bir ses getirmesinden de söz eder (s. 373).

Sadece bunlar da yeterli değil. Gazeteler, sinemalar, el ve duvar ilanları yanında popüler romanların bazılarının tiyatro ile de ilişkisi vardır yani Kerime Nadir'in romanlarının tiyatro ile de ilişkisi söz konusudur. O, bunu şöyle izah eder: “Bir romandan tiyatro oyunu ya da senaryo yazılır da, bir senaryodan ya da tiyatro oyunundan roman yazılamaz mı? Yazılabilir elbette!... İşte ben, aynı yıl içinde haftalık TATİL gazetesinde yayınlanan ‘Müjde’ adlı küçük romanımı, evvelce yazmış olduğum bir tiyatro oyunundan romanlaştırmıştım” (s. 183). Şunu da belirtelim ki Kerime Nadir, diğer bazı romanlarını da tiyatro hâline getirmiştir (s. 183). Böylece popüler romanlar, tiyatro aracılığı ile de “popülerlik” vasfını güçlendirmektedir.

“Popülerlik” vasfı okuyucu/seyirci merkezli bir kavramdır. Bu da popüler romanların ve yazarlarının “okuyucu” ile yakın ilişkisini gündeme getirir.

Kerime Nadir'in Şahsında Roman, Romancı-Okur İlişkisi

Öncelikle belirtelim ki popüler romanları ayakta tutan okuyucudur. Kerime Nadir de –yukarıda da yer yer değindiğimiz gibi- okurlarıyla yakın ilişki içindedir. O, anılarında bu konuda da çok şeyi itiraf eder. Mesela şunu söyler: “Benim genç kızlar için roman yazdığım; yazılarımı genellikle genç kızlarla genç kadınların okuduğu söylenir.” (s. 247)

Yazar, okuyucu ile en çok “mektup” bağlamında ilişki kurar. Kerime Nadir okuyucularından aldığı mektuplarda çoğu kere, kendi trajik ya da acı hayatını anlatanlarla karşılaşır. Bu kişiler ona âdeta “benim hayatımı roman olarak yaz” talebinde bulunurlar. Yazar, okuyucularından öyle mektuplar alır ki, mesela bazıları şunu yazarlar: “Sizin bütün eserleriniz benim hayatımdan alınmış. Her konuda ben varım. (...) O yazıları satıp benim sayemde para kazanıyorsunuz” (s. 254). Açıkça yazardan para talep edenler bile vardır yani Kerime Nadir pek çok okuruyla sorun da yaşamıştır. Ancak o, şunu söylemekten de geri durmaz: “Okuyucumun nabzını hala elimde tutmaktayım. Onu bıraktığım gün zaten kalemi de bırakırım.” (s. 365)

Buraya kadar Kerime Nadir'in şahsında popüler roman yazarları, popüler romanlar ve popüler roman okuyucuları hakkında bilgiler verdik. Acaba bu romanların edebiyat dünyasındaki yeri ve karşılığı nedir?

Edebiyat Dünyası, Eleştirmenler ve Kerime Nadir

Kerime Nadir anılarında sık sık yazdığı romanlardan dolayı aldığı eleştirilerden şikâyet eder. *“Başlangıçta birtakım eleştirmenler tarafından sert eleştirilere uğrayan o küçücük, çocukça romanlarım...”* (s. 25) diye sitemkâr bir cümle kuran Kerime Nadir, anılarında mesela *Hıçkırık* romanı hakkında yazılan ilk eleştiri yazısına değinir. Bu yazıyı *Tan* gazetesinin köşe yazarı olan ve aynı zamanda bir popüler roman yazarı olan M. Turhan Tan yazmıştır. Kerime Nadir, *Hıçkırık* adını taşıyan bu yazının tamamını kitabına alır (s. 39-41). Turhan Tan bu yazısında Kerime Nadir'i ve romanını över.

Yaptığı açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla Kerime Nadir, hakkında yapılan eleştirileri pek ciddiye almamaktadır. Bu konuda şunu yazar: *“Bugüne kadar hiçbir edebiyat yarışmasına katılmadım. Bir masa başındaki herhangi bir seçici kurul tarafından hiçbir eserime ödül verilmedi. Ama, beni kuşaklar boyu okuyan kitlelerin sevgisi ve ilgisi, o jürilerin okumadığı eserlerime layık görmediği ödüllerden kat kat değerlidir benim için...”* (s. 374)

Genelde bu tarz sitemkâr açıklamalarla eleştirmenlerden söz eden Kerime Nadir, itiraflarından anlaşıldığına göre, eleştirmenlerden pek de hoşlanmamaktadır: *“Eleştirmenler, kalemleriyle sanatçıyı gömerler, sözüne hak veresim geliyordu.”* (s. 92)

Kerime Nadir anılarında, romanları hakkında eleştiri yapan birçok kişinin adını anar. Bunlar arasında Süleyman Kazmaz ve Adile Ayda'nın adları da geçmektedir. Hatta yazar, daha sonraları Adile Ayda ile dost olduğunu da belirtir (s. 93).

Kerime Nadir anılarında en çok Selim İleri'den şikâyet eder. Romanları hakkında eleştiri yazıları yazan Selim İleri için kitap boyunca olumsuz cümleler kurar: *“Selim İleri adındaki öfkeli genç”* (s. 201). Yazar, Selim İleri'nin kedisi hakkında yazdığı bir eleştiri yazısından şu pasajı alır ve âdeta ona öfke kusar: *“Kerime Nadir kötü, sanat beğenisi hiç gelişmemiş bir yazardır. Kadercî tutumuyla beyin yıkamasa da, okurun düşünsel gelişimini durdurmakta; daha tehlikelisi, ileri atılımları (okurun ileriye dönük atılımlarını) engellemektedir. Ancak kendi anlayışındaki öbür romancılarımızdan ayrılan bir yanı vardır Kerime Nadir'in. Elinden geldiğince özgün kalmaya çabalayışı... En azından epice yüksek rakamlı bir okur kalabalığına ses yükselttiği için incelemeliyiz*

Kerime Nadir'i. Yüzde yüz bağıntı kurmak istediğimiz kitleyi nasıl, ne biçimde, ne yollarla etkilediğini öğrenebilmek açısından... Türkiyeli aydın bunu es geçmektedir..." (s. 355) Kerime Nadir, Selim İleri'nin bu eleştirisine cevaben şunu söyler: "...bir toplumdaki okuyucu ve seyirci bir tek sınıfın insanı değildir. Asıl her sınıf insanının kültürüne, zevk düzeyine ve anlayışına cevap verebilecek bir sanat oluşumunu kınamaya kimsenin hakkı yoktur. Masallar ve çocuk romanları yazılmamış olsaydı, çocuklara ne okutulurdu?" (s. 357)

Kerime Nadir bir adım daha öteye geçerek, Selim İleri'ye cevap vermeye devam eder. O yıllarda Selim İleri'nin yazdığı *Her Gece Bodrum* adlı roman, Kerime Nadir'e göre halktan pek ilgi görmemiştir. Selim İleri de bu sebeple eleştiriye yönelmiştir: "Bir söylentiye göre, okunmayan, tanınmayan (dolayısıyla sevilmeyen) yazarların yapıtlarına halkın ilgisini çekmek içinmiş bu yöntemin uygulanması!?" (s. 358)

Kerime Nadir, hatıralarının sonunda da Selim İleri'den söz eder. TRT'de "KADINLARIMIZ" adlı bir televizyon programında Taha Toros, uzman olarak Selim İleri'yi davet eder ve Selim İleri kadın yazarlar hakkında konuşur. Bunu Kerime Nadir şöyle değerlendirir: "Türk kadın romancıları hakkında bu adam ne biliyordu ki, onunla televizyonda bu konuda bir söyleşi yapıldı?" (s. 380)

Kerime Nadir, kendisi ve romanları hakkında olumlu şeyler yazanlara da yer verir. Bunlardan biri de Seyit Kemal Karaalioğlu'dur: "Kerime Nadir'in romanları, halkımıza okuma sevgisini aşılması, gerçekçi romanlara okuyucuyu hazırlaması bakımlarından dikkate değer..." (s. 362).

Kerime Nadir, kendisi ve *Ruh Gurbetinde* romanı hakkında övücü bir yazı kaleme alan Behçet Kemal Çağlar'ı büyük bir minnetle anar. Ona göre Behçet Kemal Çağlar, "gerçek bir şair ve edip"tir (s. 158). Yazar, Behçet Kemal'in yazısının büyük bir kısmını da kitabına alır. Behçet Kemal'in yazısının sonundaki şu cümleler Kerime Nadir'i âdeta sarhoşa çevirir: "Bu satırları okuyanlara temin ediyorum: 'Ruh Gurbetinde' yalnız Kerime Nadir'in değil, Türk romanının da başarılı aşamalarından biridir. Yazarını muhabbetle selamlıyor, gerçek sanat alanına hoş geldiniz diyoruz." (s. 160)

İtiraflarından anladığımız kadarıyla Kerime Nadir'i biraz da bu tür olumlu ve olumsuz eleştiriler meşhur (popüler) yapmıştır: "Bugün, özel yarıda üç büyük albümü doldurmuş bulunuyor benimle ilgili bütün bu yazıların küpürleri... (...) Kırk yıldan bu yana (Ansiklopediler ve sözlükler dışında) ne çok gazete, mecmua ve dergi söz etmiş benden." (s. 365)

Eleştirmenler için “İyi yazar olamayanlar eleştirmen olurlar!” diyen kişi ne doğru söylemiş. Bugün benim yazdığım türdeki romanlar bazı kimseler tarafından demode sayılıyorsa, bunun nedeni artık bu türde roman yazılmadığıdır.” (s. 296) değerlendirmesi de yapan Kerime Nadir, bazı eleştirmenlerin, popüler romanların halka okuma zevki aşıladığı yönünde görüş beyan ettiklerini de söyler (s. 289) ve âdeta bu tür övücü sözlerle teselli bulur.

Kerime Nadir’in başı sadece eleştirmenlerle dertte değildir. O, dönemin dergilerinden biri olan *Yedigün*’de kendisi hakkında çıkan bir yazının yanlışlığından dolayı da üzülür. “Edebiyatçılarımızı Tanıyalım” köşesindeki bu yazıyı Mehmet Behçet Yazar kaleme almıştır ve bu yazıda Kerime Nadir’le ilgili bilgiler yanlış. Mesela yazıda Kerime Nadir’in asıl adının “Mehlika” olduğu bilgisi yer alır. Mehmet Behçet Yazar ise bu bilgiyi devrin araştırmacı yazarı Murat Uraz’ın *Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz* adlı kitabından almıştır. Kerime Nadir bundan da son derece rahatsızlık duyar (s. 44). Murat Uraz, yazara bu yanlışlığı düzelterekğine dair söz vermesine rağmen düzeltmemiştir.

Popüler Romanların Satır Arası Mesajları

Buraya kadar Kerime Nadir’in şahsında bir roman tarzı olan popüler romanları, yazarları, roman metinleri ve okuyucuları açısından genel anlamda ortaya koymaya çalıştık. Sosyolojik anlamda üzerinde durulması gereken bu romanlar, şüphesiz daha pek çok içeriğe sahiptirler. Mesela Kerime Nadir anılarının satır aralarına romanları bağlamında toplumsal eleştiri sayabileceğimiz fikirler yerleştirir. Mesela şu cümlede devrin kadına bakışı masaya yatırılır: “O dönemde bir kadın, ne kadar aydın olursa olsun, kızının yeteneklerini çevrenin değer yargılarının sınırları içinde ele almak zorunluluğunda idi.” (s. 16)

Alpay Doğan Yıldız, içinde Kerime Nadir’in de yer aldığı popüler roman yazarlarının, modern Türkiye ve Türk inkılabı bağlamında tarif edilen makbul aile, makbul evlilik, makbul insan vs. gibi pek çok mesajı içerdiği; hatta bu romanların bu amaçla âdeta devlet tarafından desteklendiği manasında görüşler ileri sürer ki bu görüşler bizce de isabetlidir.⁷

Yine Kerime Nadir’in anılarından öğrendiğimiz kadarıyla popüler roman yazarları, romanlarından daha çok ön plandadır yani bu tarz romanlarda “roman”dan çok “romancı” konuşulur. Bu bağlamda anılardan, yazarın yazarlık sürecinde devrin meşhur şair ve yazarları ile diğer pek çok meşhur

7 bk. Alpay Doğan Yıldız, *Popüler Türk Romanları*, Dergah Yay., İst. 2009.

şahsiyetin, bizzat Kerime Nadir'le nasıl bir tanışıklık ya da dostluk ilişkisi geliştirdiğini öğreniriz yani Kerime Nadir, romancılık hayatı boyunca edebiyat dünyasından pek çok meşhur şair ve yazarla da tanışmıştır. Bunlardan biri de Nazım Hikmet'tir. Mehmet Emin Yalman ve Zekeriya Sertel de tanıdıkları arasındadır (s. 28).

Kerime Nadir, Türk sanat müziğinin büyük ve meşhur ismi Zeki Müren'le de tanışır. Hatta Zeki Müren ona der ki: *"Ben bütününü ile sizin olan bir eserde oynamak isterdim."* (s. 161)

Kerime Nadir anılarında kitapçısı Garbis Efendi'den çokça söz eder: *"Kitapçım Garbis Efendi'nin evinde kutlanan yılbaşı geceleri... O sofralarda ben, başta rahmetli Reşat Nuri Güntekin ve ailesi olmak üzere, birçok seçkin insanla yıllarca en güzel sohbetleri idrak etmek şansını elde ettim. (...) Yahya Kemal'lerin, Faruk Nafiz'lerin, Behçet Kemal'lerin, Necdet Evliyagil'lerin şiirleriyle, nükteleriyle renk kattıkları sofralarda bulundum."* (s. 169)

Kerime Nadir meşhur Selim Sırrı Tarcan'la da tanışır. Hatta Selim Sırrı Tarcan, Kerime Nadir adına kendisinin dikkatini çeken kişinin Nurullah Ataç olduğunu söyler: *"Sizin adınıza ilk dikkatimi çeken Nurullah Ataç'ın bir yazısı olmuştur. Ataç bu yazısında sizden söz ederken, "Bu genç istidade dikkat! Onda yarının büyük yazarını görüyorum." demişti."* (s. 170-171)

Kerime Nadir, meşhur âlimlerden Ord. Prof. Mustafa Şekip Tunç'la ve eşi ile de tanışıp dost olur (s. 171).

Hatıralardan öğrendiğimiz kadarıyla Kerime Nadir, Halide Edip Adıvar'la tanışmıştır. Hatta kendisinden önce meşhur olan popüler roman yazarı Mükerrrem Kamil Su ile de tanışır. Bu arada meşhur edebiyat âlimi Fahir İz'in Kerime Nadir'in akrabası ve tanıdığı olduğunu da öğreniyoruz (s. 218).

Bu arada yüz yüze tanışmasalar da Kerime Nadir'e mektup yazmak suretiyle haberleşenler arasında Kıbrıs Türk Toplum Lideri ve Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük de vardır (s. 220).

Neriman Köksal, Hülya Koçyiğit ve Fatma Girik gibi Türk sinemasının meşhur oyuncularını da Kerime Nadir'le görüşen kişiler arasındadır. Kerime Nadir Türk sinemasının önemli ismi Türkan Şoray ile de yakın dost olur, hatta ona yazarlık dersi verdiği bile gündeme gelir (s. 309-315). Ayrıca yazar, hatıralarında en çok Türkan Şoray'a yer vermek istediğini, bunun sebebinin ise filmcilerle yaşadığı problemlerin merkezinde onun olmasını gösterir (s.

322-323). Velhasıl Kerime Nadir, daha çok filme alınan romanlarında rol alan bütün sinema oyuncularıyla tanışıp dost olmuştur.

Kerime Nadir, anılarında açık ya da örtük olarak kendi yazdığı romanlardan da söz eder ve âdeta o romanları çocuğu gibi görür: Mesela ilk romanı *Hıçkırık*'a bir başka gözle baktığını vurgular (s. 42). Hatta *Son Hıçkırık* adlı romanı için şunu söyler: “*Bu eser, romantizmin orijinal bir örneği, baştan sona bir hayal ürünü, daha doğrusu bir semboldü. Katı gerçekçiler için bir anlamı olmayabilirdi.*” (s. 167)

Yukarıda da yer yer değindik: Kerime Nadir popüler romanlara pek sıcak bakmayan eleştirmenler için pek de olumlu şeyler düşünmüyordu. Ancak yazarın sitem ettiği daha pek çok kişi vardır. Yazar, romanından sinemaya uyarlanan ve büyük bir başarı kazanan *Hıçkırık* adlı filmin ekibini zamanın Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Çankaya Köşküne davet ettiğini ancak eserin asıl yazarı olarak kendisinin bu davete çağrılmadığını sitemkâr bir dille eleştirir (s. 136).

“*Eserlerimden yapılan her filmin beni az ya da çok üzdüğü bir gerçek.*” (s. 239) diyen Kerime Nadir, hatıralarında en çok sinema sektöründen kişilere de sitem eder: “*Bu ülkede bir kısım filmciler, yazarları ne de kolay aptal yerine koyabiliyorlardı. (...) Eserlerimin filmciler tarafından nasıl kıyıma uğratıldığına tanık olduktan sonra...*” (s. 224) Kerime Nadir anılarının bir yerinde de filmciler için şunu söyler: “*Artık yazarın fikrini sormak modası geçmişti sanırım! Filmciler kendi ölçülerine göre, diledikleri gibi hareket ediyorlardı*” (s. 259). “*Türk halkına okuma sevgisini aşıl原因 Kerime Nadir, Türk film yapımcılarını da böylece zengin ederken...*” (s. 289) diye söze başlayan yazar, pek çok kişinin eleştirisine uğramasına rağmen eserlerinin yağmalanmasından da şikâyetçidir: “*Benim eserlerimden birçok pasajlar, hatta sahneler çalındı. (...) Zaman zaman sinemalarda, hatta televizyonda yabancı adlar altında izlediğim eski filmlerde kendi diyaloglarımı, eserlerimin çeşitli motiflerinin kopyalarını gördüm.*” (s. 289)

Kerime Nadir, bu bağlamda daha başka sorunlara da dikkat çeker: “*Ya haberim olmadan çalınan roman adlarım, roman konularım, roman kahramanlarımın orijinal isimleri... (...) Ey Türk yazarı! Neden senin haklarını gereğince koruyacak bir basın yasası yok?...*” (s. 293) Bütün bu olumsuzlukların sebebi olarak Kerime Nadir kendini suçlamaktan da geri durmaz: “*Karakterim gereği uysal ve nazik davranışım, iyi niyetimi kötüye kullanmak isteyenlerin cesaretini artırıyordu.*” (s. 351)

Kerime Nadir, anılarının bir yerinde de romanlarından çok para kazanmasına rağmen, yeterince emeğinin karşılığını alamadığından şikâyet eder: “Bu ülkede en çok okunan yazarlardan biri olduğum halde, bir küçük daire satın alacak parayı bir köşeye koyamamış; bir yığın borç altına girmiştin. (...) Ülkemizde fikir işçisine ödenen ücretin komik bir düzeyde olması...” (s. 236)

Sonuç

Bir romancının yazdığı romanlar kadar, söz konusu romanları nasıl, niçin, ne kadar zamanda yazdığı; roman yazarken malzemesini nasıl ve nereden aldığı; yazdığı romanların okur nezdinde ne ifade ettiği gibi sorular da önemlidir. Yazarlar özellikle hatıralarında, günlüklerinde, mektuplarında ve kendileriyle yapılan mülakatlarda bu sorulara cevap teşkil eden itiraflarda bulunurlar. Bazı yazarlar da “itiraf” başlığı altında yazdıkları kitaplarda aynı işi yaparlar. Bu durumun şiirdeki karşılığı “poetika”dır. Dolayısıyla roman yazarlarının poetik tavır ve tutumları da “itiraflarında” saklıdır. Yukarıda da değindiğimiz gibi, roman sanatının söz konusu itiraflardan doğduğuna dair görüşler de seslendirilmektedir.

Bu durum, bir roman tarzı olarak edebiyatın kıyısında varlık gösteren popüler romanlar için de geçerlidir. Modern Türk edebiyatında özellikle 1930’lardan sonra popüler roman alanında adını duyuran ve meşhur olan Kerime Nadir de hem yazdığı romanlar hem de “kadın yazar” olması sebebiyle önem arz etmektedir. Kerime Nadir’in, *Romancının Dünyası* adıyla yayınlanan anı kitabı ise bizce tipik bir “itiraf”tır.

Kerime Nadir’in bu kitabını merkeze alarak biz de özelden bizzat yazarın kendisi, genelde ise popüler romancılar bağlamında değerlendirmeler yapmaya çalıştık ve bazı sonuçlara ulaştık: Buna göre, Kerime Nadir de anılarında neden yazdığı, nasıl yazdığı, yazarlığa nasıl başladığı gibi sorulara ayrıntılı cevaplar vermektedir. Yine anılardan öğrendiğimiz kadarıyla bir popüler roman yazarının kim olduğu sorusu da anılarda karşılık bulmaktadır. Ayrıca yazar bize, bütün bağlantılarıyla (sinema, gazete, ilan-reklam sektörü vs.) popüler roman tarzını da tanıtıyor. Bu arada popüler roman yazarlarının okuyucuları ile yakın ilişkisinin çok önemli olduğunu da öğreniyoruz. Yine popüler roman yazarlarının, edebiyat dünyasında genelde eleştiriyle karşılandığını ve gerçek edebiyat alanına pek dâhil edilmek istenmediğine de şahit oluyoruz. Gerçek edebiyatın kıyısında görüldüğünden olsa gerek, bu tarz romanlar ve romancılar çabuk unutulmaktadır. Kerime Nadir popüler romancıların çabuk unutulmasından da rahatsızlık duyar (s. 18).

Son olarak şunu söyleyelim ki popüler roman retoriğinde, romanlardan çok romancılar konuşulur. Bu, romanların önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Daha önce de belirttik: Bu tarz romanların sosyolojik değeri çok yüksektir yani popüler romanların toplum üzerinde büyük etkisi vardır. Kerime Nadir'in bu husustaki tespiti şöyledir: “*Kalemimin yarattığı hayatlar beni aşmış, kendi hayatım onların gölgesinde kalmıştı*” (s. 310). Öyle ki Kerime Nadir'in romanları yayınlanıp, bir de filme alınınca, o roman ya da film karakterinin adı toplumda yaygınlaşmıştır. Yazarın *Hıçkırık* romanı yayınladıktan sonra ve de bu roman filme alındıktan sonra, hikâyenin kadın karakteri “Nalan” adı toplumda yaygınlaşmıştır yani popüler roman okuyucuları ve de popüler film izleyicileri çocuklarına hayranı oldukları roman ya da film kahramanının adını vermektedir. Edebiyat sosyolojisi açısından önem arz eden bu durum, başka bir araştırmanın konusudur.